

Briselē, 7.10.2020.
COM(2020) 620 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI,

**Savienība, kurā valda līdztiesība:
ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars**

{SWD(2020) 530 final}

Kur paliek cilvēciskuma būtība, ja romi ik dienas tiek atstumti no sabiedrības, savukārt citi tiek aizturēti tikai viņu ādas krāsas vai reliģiskās pārliecības dēļ?

Komisijas priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas runa par stāvokli Savienībā 2020. gadā

Eiropai ir pienākums aizsargāt savas minoritātes pret rasismu un diskrimināciju. Mums ir jāaizstāj antičigānisms ar atvērtību un pieņemšanu, naida runa un naida motivēti noziegumi ar iecietību un cilvēka cieņas respektēšanu un iebiedēšana ar izglītošanu par holokaustu. Mums jo īpaši jāsekmē daudzveidība kā brīnišķīga dāvana, kas padara Eiropu spēcīgu un izturēspējīgu. Tāpēc Komisija aicina visas dalībvalstis pievienoties centieniem izskaust rasismu un diskrimināciju, kas smagi skar mūsu lielās etniskās romu minoritātes. Mēs mudinām dalībvalstis apņemties īstenot jauno ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģisko satvaru, lai panāktu sociālo taisnīgumu un vairāk līdztiesības visās šā vārda nozīmēs.

Priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas, priekšsēdētājas vietnieces Veras Jourovas un komisāres Helenas Dalli paziņojums pirms romu holokausta upuru piemiņas dienas 2020. gadā

I. IEVADS

Viena no galvenajām Komisijas prioritātēm ir tādas Savienības veidošana, kurā valda līdztiesība. ES rīcībā ir juridiskie instrumenti un visaptveroša politika, lai radītu patiesu līdztiesības Savienību. Tomēr, kā uzsvērts ES rasisma apkarošanas rīcības plānā 2020.–2025. gadam¹, joprojām pastāv diskriminācija rasu vai etniskās piederības dēļ. Tas jo īpaši vērojams saistībā ar romiem², kuri bieži vien paliek marginalizēti. Daudzi no aptuveni 10–12 miljoniem Eiropā dzīvojošo romu³ joprojām ikdienas dzīvē saskaras ar diskrimināciju, antičigānismu⁴ un sociālekonomisko atstumtību.

Komisija 2011. gadā pieņēma **ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam**⁵. Tās galvenie mērķi bija romu sociālekonomiskās atstumtības novēršana ES un paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs, veicinot vienlīdzīgu piekļuvi izglītībai, nodarbinātībai, veselības aprūpei un mājokļiem. Programmā dalībvalstis tika aicinātas izstrādāt romu integrācijas valsts stratēģijas, iecelt valsts kontaktpersonu romu jautājumos⁶ un noteikt valsts mērķus. Divus gadus vēlāk Padome pieņēma Ieteikumu par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs, kurā sniegti dalībvalstīm adresēti ieteikumi par to, kā

¹ Savienība, kurā valda līdztiesība: ES rasisma apkarošanas rīcības plāns 2020.–2025. gadam, [COM\(2020\) 565 final](#).

² Vārds “romi” ir lietots kā visaptverošs termins, kas aptver virkni dažādu romu izcelsmes grupu, piemēram, romus, sintus, kalus, romanišelus un bojašus/rudarus. Tas aptver arī tādas grupas kā askalus, eģiptiešus, jenišus, domus, lomus, romus un abdalus, kā arī klejotājus un tautas, tostarp etniskos klejotājus vai tos, ko apzīmē ar administratīvo terminu “*gens du voyage*” un cilvēkus, kas sevi identificē kā čigānus, nenoliedzot šo grupu īpašās iezīmes.

³ [Eiropas Padomes 2012. gada aplēses](#).

⁴ Antičigānisms (pret romiem vērstas rasisma veids) ir strukturāla parādība, kas sakņojas vēsturē un izpaužas iestāžu, sociālā un cilvēku savstarpējo attiecību līmenī. Tas sakņojas tajā, ko par cilvēkiem, kas tiek uzskatīti par “čigāniem”, domā sabiedrības vairākums un kā šis vairākums pret romiem izturas. Antičigānisma pamatā ir process, kurā sabiedrības vairākums mazākumgrupas sāk uzskatīt par “citiem” un kas izriet no negatīviem un pozitīviem stereotipiem, kuri atspoguļo priekšstatu par kādu iedzīvotāju grupu kā par “eksotisku”. Lai gan starp cilvēkiem, kuri uzskata, ka ir jāpastiprina šīs rasisma formas apkarošana, pastāv vienprātība par antičigānisma jēdzienu, ir bijušas diskusijas par tā izmantošanu. Eiropas Parlaments (savās [2015.](#), [2017.](#), [2019.](#) un [2020. gada](#) rezolūcijās), Komisija (ikvienā savā [gada paziņojumā](#) laikposmā no 2015. līdz 2019. gadam, kā arī savā 2018. gada [secinājumu dokumentā](#)), Padome (savos [2013. gada](#) ieteikumos un [2016. gada](#) secinājumos) un [Eiropas Padome](#) ir atzinuši antičigānismu par šķērslī iekļaušanai un tādējādi arī to, ka ir būtiski to novērst. Komisija izmanto [Alianses pret antičigānismu](#) ierosināto rakstiskās atveides formu, vienlaikus atzīstot, ka dažādu valstu kontekstos var būt piemēroti atšķirīgi termini.

⁵ [COM\(2011\) 173 final](#).

⁶ Valsts pārstāvji, kas iecelti par kontaktpersonām jautājumos par romu integrācijas valsts stratēģiju ar pilnvarām koordinēt stratēģijas izstrādi un īstenošanu valsts līmenī. Pēc ES programmas pieņemšanas viņi tika iecelti visās dalībvalstīs, izņemot Maltu, kurā nav romu kopienas.

stiprināt to valsts stratēģiju īstenošanu⁷. Rietumbalkānu reģions brīvprātīgi saskaņoja savu politiku ar ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam.

Šie divi instrumenti bija būtiski⁸, sekmējot to, ka romu iekļaušana ir atzīta par svarīgu ES un valstu darba uzdevumu un ir mobilizēti ES politikas, tiesību un finansēšanas instrumenti. Tomēr aizvadīto desmit gadu laikā vispārējais **progress romu integrācijas jomā ir bijis ierobežots**, lai gan dažādās politikas jomās un valstīs šajā ziņā ir vērojamas lielas atšķirības⁹. Lielākās sekmes ir vērojamas izglītības jomā, konkrētāk — uzlabojušies rādītāji saistībā ar priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, dalību pirmsskolas izglītībā un obligāto izglītību. Tomēr izglītības jomā ir palielinājis romu audzēkņu segregācijas gadījumu skaits¹⁰. Ir samazinājis nabadzības risks un uzlabojis romu veselības stāvokļa pašnovērtējums, bet medicīniskās aprūpes segums joprojām ir ierobežots. Piekļuve nodarbinātībai nav uzlabojusies, un to romu jauniešu īpatsvars, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, pat palielinājis. Situācija mājokļu jomā joprojām ir sarežģīta, jo īpaši neatbilstošu un nošķirtu mājokļu dēļ. Pierādījumi liecina, ka ir nedaudz samazinājis to romu skaitu, kuri ir saskārušies ar diskrimināciju, un ir vērojami uzlabojumi saistībā ar romu pieņemšanu vispārējā sabiedrībā. Tomēr lielas bažas joprojām rada antičigānisms, naida motivēti noziegumi un cilvēku tirdzniecība, kuras upuri bieži ir romi, jo īpaši sievietes un bērni¹¹.

ES programmas attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām noslēgšana sniedz iespēju aktīvāk pievērsties šīs ieilgušās problēmas risināšanai. Tas ir vēl jo svarīgāk, jo Covid-19 pandēmija ir atklājusi, cik **ārkārtīgi lielai negatīvai ietekmei uz veselību un sociālekonomisko stāvokli ir pakļautas atstumtās un marginalizētās romu kopienas**.

Lai drīzāk panāktu lielāku progresu, šajā paziņojumā ir izklāstīta jaunais ES stratēģiskais satvars romu jautājumos, kas veicina romu faktisku **līdztiesību**, sociālekonomisko **iekļaušanu** un jēgpilnu **līdzdalību**. Galvenā nozīme tajā, lai romu situācijā tiktu panāktas reālas pārmaiņas, ir dalībvalstīm, jo situācijas uzlabošanai ir nepieciešama nostiprināta politiskā apņemšanās, tomēr ES var sniegt dalībvalstīm atbalstu efektīvas pieejas izstrādē un piemērotu instrumentu nodrošināšanā. Šā stratēģiskā satvara pamatā ir iepriekšējās programmas izvērtējumā, plašā apspriešanā¹², valsts stratēģiju īstenošanas gada novērtējumos¹³, kā arī iepriekšējo pasākumu ierobežotās efektivitātes iemeslu analīzē¹⁴ gūtie konstatējumi. Ar šo programmu tiek izpildīts Eiropas Parlamenta, Padomes un pilsoniskās sabiedrības aicinājums šajā jomā nodrošināt nostiprinātu ES iniciatīvu laikam pēc 2020. gada¹⁵. Tajā ir atzīts, ka ne visi romi ir sociāli atstumti, tomēr ikviens roms var saskarties ar diskrimināciju un iespēju trūkumu. Minētā programma paredz intersekcionālu pieeju, ņemot vērā etniskās izcelsmes kombināciju ar citiem

⁷ Padomes 2013. gada 9. decembra Ieteikums par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs ([OV C 378/1, 24.12.2013.](#))

⁸ Kā apliecināts programmas izvērtējumā: [COM\(2018\) 785 final](#), [SWD\(2018\) 480 final](#).

⁹ Ziņojums par ES programmas attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam izvērtēšanu, [COM\(2018\) 785 final](#).

¹⁰ Saskaņā ar Padomes 2000. gada 29. jūnija Direktīvu [2000/43/EK](#), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības ("Rasu vienlīdzības direktīva"), Komisija pret trim valstīm (CZ, HU un SK) ir sākusī pārkāpumu procedūras par romu skolēnu segregāciju.

¹¹ Ziņojums par ES programmas attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam izvērtēšanu, [COM\(2018\) 785 final](#).

¹² Sk. pievienoto [SWD\(2020\) 530 final](#), 1. pielikums.

¹³ [COM\(2019\) 406](#), [SWD\(2019\)320](#), [visi gada pārskati](#).

¹⁴ [A meta-evaluation of interventions for Roma inclusion](#).

¹⁵ Sk. [Eiropas Parlaments 2020. gadā](#), [2019. gadā](#), [Padome](#), [pilsoniskā sabiedrība](#).

identitātes aspektiem un to, kā šī savstarpējā saistība ietekmē unikālus diskriminācijas gadījumus¹⁶.

ES stratēģiskais satvars romu jautājumos arī sniedz ieguldījumu vairākās citās iniciatīvās. Tā tiešā veidā sekmē ES rasisma apkarošanas rīcības plāna un Eiropas sociālo tiesību pīlāra¹⁷, kā arī ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam un ilgtspējīgas attīstības mērķu¹⁸ īstenošanu.

Lai panāktu vienlīdzību un iekļaušanu, šo mērķu īstenošanai ir jāizmanto vairāk resursu un tie labāk jānovirza, kā arī jānodrošina romu kopienai, visu valdības līmeņu, nozaru un ieinteresēto personu (valstu valdību, ES iestāžu, starptautisko organizāciju, pilsoniskās sabiedrības, kā arī rūpniecības nozaru un akadēmisko aprindu) **līdzdalība un partnerība**. Cieša sadarbība starp Eiropas un valsts līmeni ir īpaši svarīga. ES līmenī šis stratēģiskais satvars paredz vērienīgus kopīgus uzdevumus un mērķus. Valsts līmenī dalībvalstīm būtu jāizstrādā spēcīgi valsts stratēģiskie satvari romu jautājumos, lai uzņemtos ilgtermiņa saistības un cieši sadarbotos ar ES iestādēm romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības jomā. Kā ierosināts Padomes 2016. gada secinājumos¹⁹, Komisija pieņem **priekšlikumu pārskatīt un aizstāt 2013. gada Padomes ieteikumu**.

II. KOPĪGIE UZDEVUMI ROMU LĪDZTIESĪBAS, IEKĻAUŠANAS UN LĪDZDALĪBAS SEKMĒŠANAI

Spēkā esošās programmas izvērtējums un secinājumi, ko uz izvērtējuma pamata izdarījusi Padome, Eiropas Parlaments un vairākas Eiropas mēroga un valsts pilsoniskās sabiedrības organizācijas²⁰, **liecina par vajadzību atjaunot un stiprināt apņemšanos romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības sekmēšanai** gan Eiropas, gan atsevišķu valstu līmenī. Lai novērstu pastāvīgo diskrimināciju, tostarp antičigānismu, un uzlabotu romu iekļaušanu izglītības,

¹⁶ Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 10. pantu “nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienība tiecas apkarot diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ”. Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts “interseksionalitāti” definē kā “analītisku rīku, kas palīdz pētīt un izprast veidus, kādos dzimums un dzimte ir savstarpēji saistīti ar citām personiskām iezīmēm/identitātēm un kā šī savstarpējā saistība ietekmē unikālus diskriminācijas gadījumus, kā arī reaģēt uz šiem veidiem”. Šī definīcija vienādā mērā attiecas uz jebkuru diskriminācijas veidu.

¹⁷ Romiem īpaši svarīgs ir 1. princips (kvalitatīva un iekļaujoša izglītība), 3. princips (vienādas iespējas) un 20. princips (piekļuve pamatpakalpojumiem), un šie principi nosaka ES līdzekļu izmantojumu gan mērķtiecīgu, gan vispārīgu pasākumu īstenošanai.

¹⁸ Programmas mērķis ir “nevienu neatstāt novārtā”, un romu situāciju Eiropā ir iespējams ievērojami uzlabot. Risinot romu situāciju, ES var tuvināt ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanai. Īpaši svarīgi izejas punkti ir 1. un 2. IAM (samazināt nabadzību un badu), 3. un 4. IAM (sekmēt veselību un labklājību un nodrošināt kvalitatīvu izglītību ikvienam), 6. un -7. IAM (piekļuve tīram ūdenim un sanitārijai, kā arī tīrai enerģijai par pieejamu cenu), 10. un 11. IAM (nevienlīdzības samazināšana starp valstīm un valstu iekšienē, kā arī iekļaujošas un ilgtspējīgas pilsētas un kopienas) un 16. IAM (iekļaujoša sabiedrība, tiesas pieejamība visiem, atbildīgas un iekļaujošas iestādes).

¹⁹ Padomes 2016. gada secinājumos [“Romu integrācijas procesa paātrināšana”](#) Komisija tika aicināta ierosināt iniciatīvu laikposmam pēc 2020. gada, ietverot tajā priekšlikumu par 2013. gada Padomes ieteikuma pārskatīšanu.

²⁰ Eiropas Parlamenta 2020. gada 17. septembra rezolūcija par romu integrācijas valsts stratēģiju īstenošanu: negatīvas attieksmes pret romu izcelsmes cilvēkiem apkarošana Eiropā ([P9_TA\(2020\)0229](#)); Eiropas Parlamenta 2019. gada 12. februāra rezolūcija par vajadzību stiprināt ES stratēģisko programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām pēc 2020. gada un cīņas pret antičigānismu pastiprināšanu ([P8_TA\(2019\)0075](#)); EPSCO padomes 2019. gada 24. oktobra secinājumi par labklājības ekonomiku ([13432/19](#)), kuros Komisija aicināta atjaunot apņemšanos par romu integrāciju. Turklāt augsta līmeņa konferencē par ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām, kas notika 2019. gada 4. un 5. martā Bukarestē, dalībnieki aicināja Komisiju ierosināt vērienīgu jaunu ES satvaru laikposmam pēc 2020. gada un prasīja, lai dalībvalstis un paplašināšanās procesā iesaistītās valstis stiprinātu savu apņemšanos romu integrācijas labā. Prezidentūras sniegta informācija ([7003/19](#), 14.3.2019.).

nodarbinātības, veselības aprūpes un mājokļu jomā, ir vajadzīga nostiprināta apņemšanās²¹. Romi būtu jāiesaista visos posmos — no pasākumu izstrādes līdz to īstenošanai. Tajā pašā laikā šajā darbā būtu jāņem vērā romu kopienā ietilpstošo īpašo grupu daudzveidība un vajadzības.

Tāpēc Komisija laikposmam līdz 2030. gadam ES līmenī ir noteikusi **septiņus uzdevumus**. Trīs no šiem uzdevumiem ir horizontāli un attiecas uz līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības jomu. Pārējie četri ir nozaru uzdevumi tādās jomās kā izglītība, nodarbinātība, mājokļi un veselības aprūpe. Lai šos uzdevumus efektīvi veiktu, ir jānodrošina spēja novērtēt progresu. Šā iemesla dēļ Komisija pirmo reizi ierosina kvantitatīvus ES **pamatmērķus**, lai pārraudzītu virzību uz iepriekš minēto uzdevumu īstenošanu. Lai gan šie mērķi paredz minimālo progresu, kas sasniedzams līdz 2030. gadam, **ilgtermiņa mērķis joprojām ir faktiskas līdztiesības nodrošināšana un plaisas novēršana starp romiem un vispārējo sabiedrību**. Minētie mērķi ir noteikti, pamatojoties uz pieredzi, kas gūta, romu kopienās veicot apsekojumus, kā arī padziļinātām apspriedēm, kurās piedalījās ES Pamattiesību aģentūra (FRA), dalībvalstis, romi un romu intereses aizstāvošās pilsoniskās sabiedrības pārstāvji²². Turpmāk sniegtajās shēmās ir norādīti septiņi uzdevumi, ES līmeņa mērķi, panākamais progress un atspoguļota pašreizējā situācija²³.

ROMU FAKTISKAS LĪDZTIESĪBAS, IEKĻAUŠANAS UN LĪDZDALĪBAS NODROŠINĀŠANA LĪDZ 2030. GADAM ĪSTENOJAMIE HORIZONTĀLIE UZDEVUMI UN MĒRĶI

Sarkanā krāsā: ES līmeņa mērķis attiecībā uz minimālo progresu, kas sasniedzams līdz 2030. gadam

Zaļā krāsā: līdz 2030. gadam sasniedzamais minimālais progress saistībā ar romiem

Zilā krāsā: jaunākie pieejamie dati, kas tiks izmantoti progresa novērtēšanai

1. Apskarot un novērst antičigānismu un diskrimināciju

Vismaz uz pusi samazināt to romu īpatsvaru, kuri saskaras ar diskrimināciju

- Nodrošināt, lai 2030. gadā to romu īpatsvars, kuri saskaras ar diskrimināciju, būtu mazāks par 13 %
- Romu diskriminācijas pieredze:

Vismaz par vienu trešdaļu samazināt tās vispārējās sabiedrības daļas īpatsvaru, kuras pārstāvji jūtas nepatīkami, ja viņu kaimiņi ir romi

- Nodrošināt, lai 2030. gadā to iedzīvotāju īpatsvars, kuri jūtas nepatīkami, ja viņu kaimiņi ir romi, būtu mazāks par 30 %
- Vispārējās sabiedrības daļa, kuras pārstāvji jūtas

2. Samazināt nabadzību un sociālo atstumtību, lai novērstu sociālekonomisko plaisu starp romiem un vispārējo sabiedrību

Vismaz uz pusi samazināt nabadzības plaisu starp romiem un vispārējo sabiedrību

- Nodrošināt, lai 2030. gadā lielākā daļa romu būtu izkljuvuši no nabadzības
- Nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars: romi — 80 %; vispārējā sabiedrība —

Vismaz uz pusi samazināt nabadzības plaisu starp romu bērniem un pārējiem bērniem

- Nodrošināt, lai 2030. gadā lielākā daļa romu bērnu būtu izkljuvuši no nabadzības
- Romu bērni — 85 %; bērni kopumā — 19,6 % (starpība — 65,4 procentpunkti)

3. Sekmēt līdzdalību, stiprinot spējas, veidojot sadarbību un uzticēšanos

Nodrošināt iespējas un iesaistīt ES mēroga koordinētā romu pilsoniskās sabiedrības pārraudzībā vismaz 90 NVO

- Romu pilsoniskās pārraudzības projektā iesaistītās

Nodrošināt romu NVO kā pilntiesīgu valsts pārraudzības komiteju locekļu līdzdalību saistībā ar visām programmām, kas ir vērstas uz romu kopienu vajadzību

Divkārsot to romu īpatsvaru, kuri, saskaroties ar diskrimināciju, par to ziņo

- Nodrošināt, lai 2030. gadā vismaz 30 % romu, kuri ir cietuši diskriminācijas dēļ, par to ziņotu
- To romu īpatsvars, kuri ir ziņojuši par pēdējo diskriminācijas incidentu, ar kuru tie saskārušies (jebkurā jomā) pēdējo piecu gadu laikā: 16 %

Veicināt romu līdzdalību politiskajā dzīvē vietējā, reģionālā, valsts un ES līmenī

- (dalībvalstīs, kurās ir liels romu iedzīvotāju skaits)
- Nodrošināt, lai viņi reģistrētos kā vēlētajā, piedalītos vēlēšanās un tajās kandidētu

NOZARU UZDEVUMI

4. Palielināt efektīvu līdztiesīgu piekļuvi kvalitatīvai un iekļaujošai vispārējai izglītībai

Vismaz uz pusi samazināt atšķirību attiecībā uz dalību pirmsskolas izglītībā un aprūpē

- Nodrošināt, lai 2030. gadā vismaz 70 % romu bērnu piedalītos pirmsskolas izglītībā
- Pirmsskolas izglītība un aprūpe (3+): romi — 42 %; vispārējā sabiedrība — 92,2 % (starpība —

Vismaz par vienu trešdaļu samazināt atšķirību attiecībā uz vidusskolas beidzējiem

- Nodrošināt, lai 2030. gadā lielākā daļa romu jauniešu pabeigtu vismaz vidusskolu
- Pabeigta vidusskola vai turpmākas izglītības posms pēc vidusskolas: romi — 28 %; vispārējā sabiedrība —

Strādāt, lai izskaustu segregāciju, vismaz uz pusi samazinot to romu bērnu īpatsvaru, kuri apmeklē segregētas pamatskolas (dalībvalstīs, kurās ir liels romu iedzīvotāju skaits)

- Nodrošināt, lai 2030. gadā mazāk nekā viens no pieciem romu bērniem apmeklētu skolas, kurās lielākā daļa bērnu vai visi bērni ir romi
- Romu bērni, kuri apmeklē skolas, kurās lielākā daļa bērnu vai visi bērni ir romi: 44 %

5. Palielināt efektīvu līdztiesīgu piekļuvi kvalitatīvai un ilgtspējīgai nodarbinātībai

Vismaz uz pusi samazināt nodarbinātības atšķirību

- Nodrošināt, lai 2030. gadā vismaz 60 % romu veiktu apmaksātu darbu
- Apmaksāts darbs: romi — 43 %; vispārējā

Vismaz uz pusi samazināt dzimumu nodarbinātības atšķirību

- Nodrošināt, lai 2030. gadā vismaz 45 % romu sieviešu veiktu apmaksātu darbu
- dzimumu nodarbinātības atšķirība: 27 procentpunkti (sievietes — 29 %, vīrieši — 56 %); atšķirība vispārējā sabiedrībā:

Vismaz uz pusi samazināt jauniešu, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (NEET), īpatsvara atšķirību

- Nodrošināt, lai 2030. gadā tādu romu jauniešu īpatsvars, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, būtu

6. Uzlabot romu veselības situāciju un palielināt efektīvu līdztiesīgu piekļuvi kvalitatīviem

Vismaz uz pusi samazināt paredzamā mūža ilguma atšķirību

- Nodrošināt, lai 2030. gadā romu sieviešu un vīriešu dzīves ilgums būtu pieaudzis par pieciem gadiem
- Paredzamā mūža ilguma atšķirība piedzimstot (vispārējā sabiedrība salīdzinājumā ar romiem): romu

7. Palielināt efektīvu līdztiesīgu piekļuvi atbilstošiem mājokļiem bez segregācijas un

Vismaz par vienu trešdaļu samazināt atšķirību attiecībā uz dzīvi sliktos sadzīves apstākļos

- Nodrošināt, lai 2030. gadā lielākajai daļai romu nebūtu jādzīvo sliktos sadzīves apstākļos
- Slikti sadzīves apstākļi: romi — 61 %; vispārējā

Vismaz uz pusi samazināt pārapdzīvotības situācijas atšķirību

- Nodrošināt, lai 2030. gadā lielākajai daļai romu nebūtu jādzīvo pārapdzīvotās mājāsaimniecībās
- Pārapdzīvotība: romi — 78 %; vispārējā

Nodrošināt, lai vismaz 95 % romu ir pieejams ūdensvada ūdens

Piekļuve ūdensvada ūdenim mājoklī: romi — 70 %, vispārējā sabiedrība —

Aplūkoti arī citi rādītāji²⁴.

²⁴ FRA koordinētā darba grupa ar romiem saistīto rādītāju un ziņošanas jomā aplūko citus rādītājus. Tie attiecas, piemēram, uz materiālo un sociālo trūkumu, piekļuvi veselības aprūpes un sociālajiem pakalpojumiem, mājokļu segregāciju.

III. ATJAUNOTA UN NOSTIPRINĀTA VALSTS RĪCĪBA LĪDZTIESĪBAS, IEKĻAUŠANAS UN LĪDZDALĪBAS NODROŠINĀŠANAI

Lai īstenotu šā stratēģiskā satvara uzdevumus, ir jārīkojas gan ES, gan atsevišķu valstu līmenī. Tikai ar šādu papildinošu pieeju iespējams panākt pārmaiņas uz vietas. Jomās, kuras aptver šis satvars, galvenā kompetence ir dalībvalstīm, un ir vajadzīga strukturēta pieeja. Romu situācija dažādās valstīs atšķiras, tomēr ir jānostiprina apņemšanās un atbildība valsts līmenī, lai romu ikdienas dzīvē panāktu reālas pārmaiņas. Tas ietver pilsoniskās sabiedrības un visu attiecīgo ieinteresēto personu līdzdalību romu jautājumiem veltīto valsts stratēģisko satvaru izstrādē.

Valsts rīcības pilnveidošana ar romu jautājumiem veltīto valsts stratēģisko satvaru palīdzību

Dalībvalstis ir aicinātas izstrādāt, pieņemt un īstenot valsts stratēģiskos satvarus romu jautājumos, ietverot:

- kopīgus aspektus;
- minimālās saistības, kurām būtu jāattiecas uz ikvienu;
- iespējamās papildu saistības atkarībā no valsts konteksta;
- vērienīgākas saistības to dalībvalstu gadījumā, kurās ir liels romu iedzīvotāju skaits.

Priekšlikumi attiecībā uz šiem elementiem ir izklāstīti turpmāk tekstā. Ja iespējams, būtu jānosaka konkrēti valsts mērķi. Komisija šajā procesā nodrošinās atbalstu, sniedzot visas vajadzīgās norādes. Tā arī atbalstīs

valsts pasākumus, tostarp piemērojot tiesību aktus līdztiesības jomā, integrējot romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību ES politikas iniciatīvās, izmantojot ES līdzekļus romu vajadzībām un apkarojot antičigānismu.

Dalībvalstis ir aicinātas pabeigt šo valsts satvaru izstrādi līdz 2021. gada septembrim un nosūtīt tos Komisijai.

Līdz ar šo paziņojumu Komisija pieņem priekšlikumu **Padomes Ieteikumam** par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību, kurā ir uzskaitīti konkrēti pasākumi, kas dalībvalstīm jāveic, lai īstenotu ES uzdevumus. Tādējādi paziņojums un priekšlikums ir papildinoši. Ieteikuma priekšlikumā arī sniegtas norādes par ieinteresēto personu, tostarp valsts kontaktpersonu romu jautājumos, līdztiesības iestāžu, pilsoniskās sabiedrības, kā arī reģionālo un vietējo dalībnieku spēju un partnerību veidošanu. Tajā arī paredzētas norādes ES un valsts līdzekļu labākai izmantošanai, kā arī efektīvai romu jautājumiem veltīto valsts stratēģisko satvaru valsts līmeņa pārraudzībai, ziņošanai par tiem un to izvērtēšanai.

III.1. Norādes par valsts rīcību atbilstīgi kopīgai, bet diferencētai pieejai

Lai palīdzētu dalībvalstīm izstrādāt jēgpilnus un efektīvus valsts stratēģiskos satvarus romu jautājumos, Komisija ierosina virkni kopīgu aspektu, kā arī minimālās saistības attiecībā uz visiem valsts stratēģiskajiem satvariem romu jautājumos. Turklāt, tā kā romu īpatsvars, kā arī to valsts konteksts dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras, Komisija ierosina mērķorientētākas papildu saistības. Tādējādi tiek ņemts vērā, ka situācijas dalībvalstīs ir dažādas, un ir iespējams īstenot kopīgu, bet diferencētu pieeju.

Pirmkārt, Komisija ierosina visos romu jautājumiem veltītajos valsts stratēģiskajos satvaros iekļaut turpmāk minētos kopīgos aspektus.

- ✓ *Stiprināt uzsvaru uz līdztiesību, lai papildinātu iekļaušanas pieeju:* Romu iekļaušanā joprojām ir būtiski risināt situāciju četrās politikas jomās (izglītība, nodarbinātība, veselības aprūpe un mājokļi), īstenojot integrētu pieeju, tomēr ir nepieciešams arī likt skaidru uzsvaru

uz līdztiesību. Konkrētāk, katrā politikas jomā galvenajam uzdevumam un visaptverošai prioritātei vajadzētu būt diskriminācijas un antičigānisma novēršanai, papildinot iekļaušanas pieeju. Šim kopīgajam uzsvaram būtu jānodrošina romiem faktiska piekļuve ekonomiskajam un sociālajam taisnīgumam un vienādām iespējām.

- ✓ *Sekmēt līdzdalību, stiprinot spējas, veidojot sadarbību un uzticēšanos*: Visos politikas veidošanas posmos ir jānodrošina jēgpilna romu līdzdalība. Romu iesaistīšanās politiskajā, ekonomiskajā un kultūras dzīvē būtu jāsekmē, veicinot viņu kā pilntiesīgu sabiedrības locekļu piederības sajūtu. Romu, pilsoniskās sabiedrības un valsts iestāžu spēju stiprināšana un veidošana jānodrošina, veidojot sadarbību un uzticību starp ieinteresētajām personām un starp romiem un pārējām kopienām.
- ✓ *Atspoguļot romu dažādību*: Dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai to stratēģiskie satvari aptvertu visus to teritorijā dzīvojošos romus un atspoguļotu dažādu grupu vajadzības, izmantojot intersekcionālu pieeju. Tām būtu jāņem vērā tas, kā dažādi identitātes aspekti var darboties kopā, saasinot diskrimināciju. Dalībvalstīm būtu jāparedz kvalitatīvi un/vai kvantitatīvi mērķi, lai nodrošinātu, ka ir atspoguļota vecumu, dzimumu, seksuālās orientācijas, mobilitātes un citu personisko iezīmju dažādība.
- ✓ *Apvienot integrēšanu un skaidru, bet neizslēdzošu uz romiem vērstu mērķplānošanu*²⁵: Romu jautājumiem veltītajos valsts stratēģiskajos satvaros būtu jāapvieno integrēšana un skaidra, bet neizslēdzoša mērķplānošana, nodrošinot, ka vispārējie pakalpojumi ir iekļaujoši, un sniedzot mērķorientētu papildu atbalstu, lai veicinātu romu vidū efektīvu līdztiesīgu piekļuvi tiesībām un pakalpojumiem. Tām būtu jākalpo kā plānošanas instrumentiem attiecībā uz valsts un ES finansējuma izmantošanu uz romiem vērstas rīcības un iekļaujošas vispārējas reformas īstenošanai.
- ✓ *Jāuzlabo mērķu noteikšana, datu vākšana, uzraudzība un ziņojumu sniegšana*, Darbs pie ES līmeņa pamatmērķu un attiecīgo valsts kvantitatīvo un/vai kvalitatīvo mērķu īstenošanas var radīt reālu progresu virzībā uz romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību. Būtu regulāri jāievāc dati un jāizmanto tie ziņojumu sniegšanā un pārraudzībā, jāuzlabo pārredzamība un atbildība, kā arī jāveicina politikas pārņemšana un mācīšanās²⁶.

Otrkārt, pamatojoties uz kopīgo aspektu izmantošanu, pieredzi, kas gūta saistībā ar spēkā esošo programmu (satvaru), kā arī pēc plašām apspriedēm²⁷, kas veiktas aizvadīto divu gadu laikā, Komisija aicina visas dalībvalstis **iekļaut savos romu jautājumiem veltītajos valsts stratēģiskajos satvaros vismaz turpmāk uzskaitītās saistības**.

²⁵ Skatīt [kopīgos pamatprincipus](#). 2. princips (skaidra, bet neizslēdzoša mērķplānošana) “paredz vērstību uz romiem kā mērķauditoriju, bet neizslēdzot citus iedzīvotājus, kuru sociālekonomiskie apstākļi ir līdzīgi”. 4. princips (vērstība uz integrēšanu) attiecas uz mērķi “iekļaut romus vispārējā sabiedrībā (vispārējās izglītības iestādēs, vispārējās darbvietās, kā arī vispārējos mājokļos). *Gadījumos, kad joprojām pastāv pilnīgi vai daļēji segregēta izglītība vai mājokļi, romu iekļaušanas politikas programmu mērķim ir jābūt šīs vēsturiski radušās situācijas novēršanai. Jānovērš mākslīgu un atsevišķu “romu” darba tirgu rašanās*”.

²⁶ Lai iegūtu informāciju par tādu pieeju datu vākšanai, kuras pamatā ir cilvēktiesības, valsts iestādes tiek mudinātas skatīt [Eiropas Rokasgrāmatu par vienlīdzības datiem \(2016. gada redakciju\)](#), [Pamatnostādnes par vienlīdzības datu vākšanas un izmantošanas uzlabošanu \(2018\)](#) un [“Datu vākšana etniskās izcelsmes jomā” \(2017\)](#). Dalībvalstis tiek mudinātas piešķirt šādu datu vākšanai nepieciešamos resursus un izmantot FRA sniegto atbalstu, lai stiprinātu savas spējas šajā jomā.

²⁷ Sk. pievienoto SWD(2020) 530 final.

Valsts stratēģisko satvaru ietvaros būtu jāparedz:

- a) valsts atsaucis vērtības un mērķi ES uzdevumu un mērķu sasniegšanai, pamatojoties uz visaptverošu vajadzību novērtējumu;
- b) uzdevumi un pasākumi attiecībā uz konkrētām grupām (romu bērni, sievietes, jaunieši, vecāka gadagājuma romi, romi ar invaliditāti, ES robežās ceļojoši iedzīvotāji, trešo valstu valstspiederīgie, romi bezvalstnieki), lai atspoguļotu romu dažādību, tostarp pasākumi, kuros ņemta vērā dzimumu līdztiesība, vecums un bērnu vajadzības;
- c) pasākumi antičigānisma un diskriminācijas novēršanai (tostarp īstenojot valsts rasisma apkarošanas rīcības plānus);
- d) pasākumi marginalizētu romu sociālekonomiskai iekļaušanai, jo īpaši izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes un mājokļu jomā;
- e) mērķorientētu un vispārīgu pasākumu apvienošana, ņemot vērā konkrētās vietējās problēmas un skaidri pievēršoties šķēršļiem, kas romiem liedz līdztiesīgu piekļuvi vispārējām politikas programmām²⁸;
- f) īpaši paredzēts budžets īstenošanai un pārraudzībai²⁹, pilnībā izmantojot sociālo inovāciju un privāto kapitālu;
- g) mehānismi, kas paredzēti, lai ziņotu par progresu, kas panākts virzībā uz noteiktajiem mērķiem, pārraudzītu un izvērtētu šo progresu;
- h) sistēma apspriedēm par politiku un sadarbībai ar romiem un romu intereses aizstāvošas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, nozaru ministrijām, līdztiesības iestādēm, citām valsts cilvēktiesību iestādēm un pārējām ieinteresētajām personām; un
- i) spēju veidošana, lai sekmētu pilsoniskās sabiedrības aktīvu līdzdalību visos politikas veidošanas posmos un nodrošinātu tās līdzdalību valsts un ES platformu procesos³⁰.

Valstu kontaktpersonām romu jautājumos (VKRJ) būtu:

- a) jāpiešķir pilnvaras, pietiekami resursi un personāls, lai nodrošinātu pastāvīgu koordinēšanu un pārraudzību; un
- b) regulāri jāiesniedz progresa ziņojumi un jāpiedalās Komisijas vadītā VKRJ tīkla pamatdarbībās³¹.

Treškārt, papildus šiem kopīgajiem aspektiem un minimālajām saistībām var būt svarīgi arī citi valsts pasākumi **atbilstīgi konkrētās valsts kontekstam**. Ar romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību saistītās problēmas ir atkarīgas no romu iedzīvotāju skaita un to īpatsvara iedzīvotāju kopskaitā, kā arī no plašāka ekonomiskā konteksta un atstumtības un diskriminācijas sekām. Šīs problēmas atšķiras arī atkarībā no tā, kur un kā romi dzīvo (lauku teritorijās, pilsētās, ir mobili vai dzīvo segregētos apvidos), kā arī atkarībā no konkrētiem aspektiem, piemēram, starpvalstu mobilitātes, migrācijas vai ar civilstāvokļa dokumentiem saistītām problēmām. Tās var tikt atspoguļotas romu jautājumiem veltītajos valsts stratēģiskajos satvaros, paredzot diferencētus uzdevumus, ieguldījumu līmeņus un politisko risinājumu veidus. Atkarībā no valsts konteksta (piemēram, datu vākšanas iespējām, mērķorientēta vai vispārēja ES finansējuma izmantošanas,

²⁸ Romu iekļaušanas [kopīgie pamatprincipi](#) nodrošina satvaru tādu pasākumu sekmīgai izstrādei un īstenošanai, kas ir paredzēti romu iekļaušanas atbalstam. 2. un 4. princips attiecas uz mērķorientētu un vispārēju pasākumu apvienošanu.

²⁹ Dalībvalstīm, kuras plāno ESF+ konkrēto uzdevumu attiecībā uz tādu marginalizētu kopienu kā romi sociālekonomiskās integrācijas sekmēšanu, ir jāizpilda nosacījumi, kas izklāstīti [Komisijas priekšlikuma 2021.–2027. gada kopīgo noteikumu regulai](#) IV pielikumā attiecībā uz romu jautājumiem veltīto valsts stratēģisko satvaru tematisko izpildes nosacījumu. Romu līdztiesības un iekļaušanas sekmēšanai var izmantot vairākus citus ES finansēšanas instrumentus, piemēram, kohēzijas politikas fondus.

³⁰ Šīs platformas pulcē ieinteresētās personas no valdībām un pilsoniskās sabiedrības. To mērķis ir veicināt sadarbību un pieredzes apmaiņu saistībā ar romu sekmīgu iekļaušanu.

³¹ Par romu jautājumiem atbildīgo valsts kontaktpersonu tīkls tika izveidots jau 2011.–2020. gada periodā, un tas nodrošināja iespēju dalībvalstīm Eiropas līmenī apmainīties ar informāciju un pieredzi.

romu kopienas relatīvā lieluma un konkrētajām vajadzībām) Komisija aicina **dalībvalstis uzņemties papildu saistības**, kā izklāstīts turpmāk.

Valsts stratēģisko satvaru ietvaros būtu jāparedz arī:

- a) kvalitatīvi un/vai kvantitatīvi valsts mērķi attiecībā uz visiem septiņiem ES uzdevumiem un saistītajiem mērķiem (atkarībā no datu pieejamības);
- b) kā romu labā tiks ieguldīti ES un valsts līdzekļi un kā šajā nolūkā tiks izmantoti finanšu instrumenti; un
- c) kā iestāžu vai pārvaldes reformas veicinās iekļaušanu un līdztiesību.

Valstu kontaktpersonām romu jautājumos (VKRJ) arī būtu jāveic valsts stratēģiskā satvara starpposma izvērtējums un pārskatīšana.

Ceturtkārt, gadījumos, kad romi veido būtisku valsts iedzīvotāju daļu (t. i., krietni pārsniedzot 1 % robežu)³², viņu līdztiesības un iekļaušanas sekmēšana ir ne tikai būtiska pamattiesību ziņā, bet tai ir arī nepārprotama ekonomiska nozīme. Valstīs, kurās ir lielāks romu skaits, šajā grupā pieaug skolas vecuma personu un nākotnes darbaspēka īpatsvars. Progress romu sociālekonomiskās iekļaušanas jomā nevēlamas demogrāfiskās attīstības laikā varētu samazināt darbaspēka un prasmju trūkumu un sociālos izdevumus. Ieguldījumi labākas izglītības nodrošināšanā un iepriekš izslēgta darbaspēka kvalifikācijas celšana var pozitīvi ietekmēt ražīguma pieaugumu. Garantējot romu iedzīvotājiem iespēju likt lietā savu potenciālu, lai sniegtu ieguldījumu ekonomikā un sabiedrībā kopumā, visai sabiedrībai tiks nodrošināti labāki rezultāti sociālajā un ekonomikas jomā.

Šā iemesla dēļ ir vajadzīgas vērienīgākas saistības un ES atbalsts, jo īpaši ES līdzekļi gan mērķorientētai rīcībai, gan iekļaujošām vispārējām reformām. Šajā sakarā dalībvalstis, kurās ir ievērojams romu iedzīvotāju skaits, ir aicinātas pilnībā izmantot ierosināto ESF+ konkrēto uzdevumu attiecībā uz tādu marginalizētu kopienu kā romi sociālekonomiskās integrācijas sekmēšanu. Tās arī tiek mudinātas darīt vairāk, lai pieejamais finansējums faktiski sasniegtu romus. Lai to nodrošinātu, jāvāc arī dati, iedalot tos atbilstoši etniskajai piederībai un dzimumam), lai atbalstītu politikas izstrādi, pārraudzību un pārskatīšanu.

Papildus minimālajām saistībām, kā arī saistībām, kas izriet no valsts konteksta, Komisija aicina **dalībvalstis ar ievērojamu romu iedzīvotāju skaitu iekļaut savos romu jautājumos veltītajos valsts stratēģiskajos satvaros vērienīgākas saistības**, kā izklāstīts turpmāk.

Valsts stratēģisko satvaru ietvaros būtu arī:

- a) jāparedz plāns vai jānosaka pasākumi antičigānisma un diskriminācijas, segregētas izglītības un mājokļu, kā arī pret romiem vērstu aizspriedumu un stereotipu (tostarp tiešsaistē) novēršanai un apkarošanai;
- b) reģionālā un vietējā līmenī jāpadara romu līdztiesība un iekļaušana par normu; un
- c) jāparedz, kā tiks ieguldīti ES un valsts līdzekļi un kā tiks izmantoti finanšu instrumenti, lai īstenotu iekļaujošu vispārēju politikas reformu un mērķorientētu rīcību.

VKRJ nozīme būtu jānostiprina, lai:

- a) tas var izmantot īpašu komandu un institucionālās pilnvaras, kas nodrošina politisko ietekmi, efektīvu starpnozaru koordināciju un romu līdztiesības un iekļaušanas integrēšanu reģionālā un vietējā līmenī;
- b) (ES fondu pārvaldības iestādes) to var iesaistīt starpvaldību apspriežu par ES līdzekļu sadali romu vajadzībām koordinēšanā, kā arī to izlietojuma sistēmiskā pārraudzībā

³² Četrās ES valstīs dzīvo lielas romu kopienas (Bulgārijā – 9,94 %, Rumānijā – 9,02 %, Slovākijā – 8,63 %, Ungārijā – 7,49 %) Mazāka romu kopiena dzīvo Čehijā (1,90 %), kā arī Grieķijā (1,63 %) un Spānijā (1,55 %). Skatīt [Eiropas Padomes 2012. gada aplēses](#).

- (piemēram, izmantojot pārraudzības komitejas, romu iekļaušanas ietekmes analīzes);
- c) tas var nodrošināt apspriešanos valsts mērogā un dialogu, kas romiem (jo īpaši jauniešiem un sievietēm) rada iespējas; un
 - d) tas var nodrošināt, ka valsts politikas programmas un universālie pakalpojumi ir faktiski pieejami romiem, tostarp tiem, kuri dzīvo attālos lauku apvidos (piemēram, ārkārtas un vidēja termiņa pasākumi krīzes laikā, tiesību aktu reforma, politikas plānošana izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes, mājokļu un citās sociāli ekonomiskās iekļaušanas jomās, sociālie pakalpojumi, transports, minimālo ienākumu sistēmas, nediskriminācijas tiesību akti).

Visbeidzot, izstrādājot un īstenojot valsts stratēģiskos satvarus romu jautājumos, dalībvalstīm ieteikts ņemt vērā romu iekļaušanas **kopīgos pamatprincipus**³³. 1. pielikumā³⁴ ir sniegtas papildu **norādes par politikas plānošanu un īstenošanu**, cīnoties ar antičigānismu un nabadzību vairākās paaudzēs³⁵, veicinot romu līdzdalību un spēju veidošanu, atspoguļojot romu dažādību, kā arī apvienojot mērķorientētas un vispārējas pieejas. Tajā arī izklāstītas norādes labākai **jaunu problēmu risināšanai**, piemēram, saistībā ar krīzi, piemēram, Covid-19 pandēmijas, nesamērīgās ietekmes uz romiem novēršanu, digitālās iekļaušanas un vides taisnīguma nodrošināšanu. Tajā arī sniegtas norādes par to, kā uzlabot informētību par / popularizēt romu mākslu, vēsturi, kultūru, sociālo inovāciju un politiskos eksperimentus.

Komisija atbalstīs dalībvalstis to romu jautājumiem veltīto valsts stratēģisko satvaru izstrādē un īstenošanā, ne tikai nodrošinot finansiālu atbalstu un veicot koordinēšanas pasākumus, piemēram, savstarpējas mācīšanās vai spēju veidošanas jomā, bet sniedzot arī metodoloģisko atbalstu³⁶ un palīdzību Strukturālo reformu atbalsta programmas (SRAP) ietvaros, lai izstrādātu pārraudzības un izvērtēšanas sistēmas³⁷. Dalībvalstis var saņemt atbalstu arī no ES Pamattiesību aģentūras (FRA), līdztiesības iestādēm, citām valsts cilvēktiesību iestādēm un valsts statistikas institūtiem, lai nodrošinātu/uzlabotu regulāras datu vākšanas spējas valsts līmenī³⁸. ES atbalsts tiks pielāgots atbilstīgi dalībvalstu saistību līmenim.

III.2 Ziņošana par valsts rīcību un progresu virzībā uz mērķu sasniegšanu, kā arī šīs rīcības un progresu pārraudzība

Lai nodrošinātu efektīvāku datu vākšanu, ziņošana par progresu saistībā ar abiem ES mērķiem, kā arī iepriekš ierosinātajiem valsts mērķiem un šā progresu pārraudzību, Komisija pirmo reizi

³³ [Kopīgie pamatprincipi.](#)

³⁴ 1. pielikuma izstrādē ir izmantota pieredze, kas gūta, izvērtējot ES programmu (satvaru), [trīs ekspertu ziņojumu sniegtais ieguldījums, pilsoniskās sabiedrības nostājas, kas sniedz informāciju pārdomām par politikas programmām attiecībā uz romiem laikposmam pēc 2020. gada](#), kā arī Komisijas dienestu zināšanas.

³⁵ Īstenošanas procesā esošs Komisijas projekts, kurš tiks pabeigts līdz 2020. gada beigām un kurā tiek analizēti pamatiemesli, kāpēc nabadzība un atstumtība tiek nodota no paaudzes paaudzē, kā arī ieteikti pasākumi šīs problēmas novēršanai. Vēl vienā īstenošanas procesā esošā Komisijas Pamattiesību aģentūras projektā tiks analizēti dati, lai gūtu izpratni par saiknēm starp diskrimināciju un neaizsargātību Eiropā vietējā līmenī. Tiks analizēta diskriminācijas ietekme uz sociālekonomiskās izslēgšanas relatīvo risku, kā arī tas, vai romi konkrētos teritoriālos kontekstos ir smagāk cietuši Covid-19 pandēmijas dēļ un ir bijuši pret to mazāk aizsargāti. Konstatējumi var nodrošināt pierādījumu bāzi visaptverošai rīcībai, lai novērstu gan nelabvēlīgus sociālekonomiskos apstākļus, gan diskrimināciju.

³⁶ Šādu atbalstu jo īpaši sniegs Komisijas Kopīgais pētniecības centrs izvēlētu mērķorientētu vai vispārēju pamatintervenču izlases veida ietekmes novērtējumu veikšanai, kā arī Pamattiesību aģentūra, lai izvērtētu plānoto pasākumu piemērotību.

³⁷ Piemēram, Rumānija Strukturālo reformu atbalsta programmas ietvaros pašlaik saņem tehnisko atbalstu, lai izstrādātu pārraudzības un izvērtēšanas sistēmu romu iekļaušanas stratēģijas īstenošanai.

³⁸ Lai noteiktu pašidentifikācijas principu datu krājumos, kuru pamatā ir dati par indivīdiem, piemēram, tautas skaitīšanas datus, bija piemērojami plaša mēroga apsekojumi un administratīvie dati.

ierosina izmantot **rādītāju kopumu** (sk. 2. pielikumu). Tas sniegtu būtisku ieguldījumu saistībā ar dalībvalstu savstarpējo mācīšanos. Šo rādītāju kopumu ir izstrādājusi *FRA* koordinētā darba grupa ar romiem saistīto rādītāju un ziņošanas jomā, iesaistot valstu kontaktpersonas romu jautājumos, valsts statistikas birojus un Komisiju. Tas arī sniegs iespēju ziņot par pasākumiem, kas paredzēti ierosinātajā Padomes ieteikumā.

Ziņošana par valsts rīcību un tās pārraudzība tiks veikta gan ES, gan valsts līmenī. **Komisija 2022. gadā izvērtēs valsts stratēģiskos satvarus romu jautājumos**, novērtēs dalībvalstu apstiprinātās saistības un sniegs norādes par nepieciešamajiem uzlabojumiem.

Dalībvalstis, sākot ar 2023. gadu, reizi divos gados **ir aicinātas ziņot par romu jautājumiem veļtito valsts stratēģisko satvaru īstenošanu**, tostarp par pasākumiem līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības veicināšanai, pilnībā izmantojot rādītāju kopumu. Ziņojumā būtu īpaši jāpievēršas valsts satvaros paredzēto saistību izpildei, tostarp attiecīgā gadījumā valsts mērķu sasniegšanai. Šie ziņojumi būtu jādara publiski pieejami, lai uzlabotu pārredzamību un sekmētu politikas apgūšanu. Stratēģiskie satvari un izstrādātie ziņojumi arī būtu jāapspiež valstu parlamentos.

Komisija prasa, lai **ES Pamattiesību aģentūra (FRA)**, sākot no 2020. gada, veiktu **regulāru apsekojumu par romiem** atbilstīgi četru gadu cikliem ar mērķi nodrošināt vajadzīgos pamatdatus, vidusposma un noslēguma datus pārmaiņu novērtēšanai³⁹. *FRA* ir arī aicināta atbalstīt dalībvalstu datu vākšanas un ziņošanas darbu, tostarp izmantojot darba grupu ar romiem saistīto rādītāju un ziņošanas jomā, kā arī sniegt informāciju Komisijas veiktās valsts progresa pārraudzības un analīzes vajadzībām.

Valsts ziņojumi kopā ar pilsoniskās sabiedrības sniegto ieguldījumu un *FRA* datiem kalpos par pamatu Komisijas **periodiskajiem pārraudzības ziņojumiem**, kas tiks publicēti reizi divos gados. Komisija arī veiks ES stratēģiskā satvara romu jautājumos starpposma un *ex-post* **izvērtējumu**.

IV. ES RĪCĪBA

Dalībvalstīm ir galvenā nozīme, lai uz vietas panāktu pārmaiņas romu labā. ES rīcība un atbalsts papildinās valstu centienus sekmēt virzību uz ES uzdevumu un mērķu izpildi līdz 2030. gadam.

IV.1. ES tiesību aktu izpilde

Pret romiem vērsta antičigānisma un diskriminācijas novēršanas pasākumu pamatā ir spēkā esošais ES tiesiskais regulējums, tostarp Līgumos izklāstītie vispārējie nediskriminācijas un līdztiesības principi, kas ir apstiprināti ES Pamattiesību hartā⁴⁰, kā arī Rasu vienlīdzības direktīvā⁴¹ un Padomes Pamatlēmumā par cīņu pret rasismu un ksenofobiju⁴². Kā uzsvērts ES rasisma apkarošanas rīcības plānā 2020.–2025. gadam, lai izveidotu visaptverošu sistēmu aizsardzībai pret diskrimināciju, pirmkārt un galvenokārt ir efektīvi jāpanāk tiesiskā regulējuma izpilde, lai nodrošinātu, ka praksē tiek ievērotas individuālās tiesības un pienākumi. Šis darbs neattiecas tikai uz romiem, tomēr sniegs tiešu labumu romu kopienām.

Komisija turpinās pārraudzīt un nodrošināt **Rasu vienlīdzības direktīvas** īstenošanu, izmeklējot sistemātiskas diskriminācijas gadījumus un vajadzības gadījumā ierosinot pārkāpuma procedūras, lai veicinātu izmaiņas valsts tiesiskajā regulējumā un politikā. Pēdējo gadu laikā

³⁹ Apsekojumā 2021. gadā tiks iekļauta arī Serbija un Ziemeļmaķedonija.

⁴⁰ Sk. jo īpaši Līguma par Eiropas Savienību (**LES**) 2. pantu un 3. panta 3. punktu, Līguma par Eiropas Savienības darbību (**LESD**) 8., 10., 19. pantu un 67. panta 3. punktu, kā arī **Hartas** 20. un 21. pantu.

⁴¹ **2000/43/EK**

⁴² **2008/913/TI**

īpaša uzmanība tika veltīta romu bērnu diskriminācijai izglītības jomā. Komisija sniegs norādes un nodrošinās apmācību, kā arī piedāvās finansiālu atbalstu līdztiesības datu vākšanai, kā arī efektīvai direktīvas īstenošanai un izpildei, tostarp pārstāvēt cietušo intereses. Kā norādīts ES rasisma apkarošanas rīcības plānā, Komisija ziņos par direktīvas piemērošanu⁴³ 2021. gadā un papildinās to ar citiem iespējamajiem tiesību aktiem līdz 2022. gadam. Turklāt Komisija turpinās atbalstīt līdztiesības iestāžu darbu, kurā augsta prioritāte ir piešķirta⁴⁴ centieniem panākt uzlabojumus romu situācijā un pieredzē. Komisija pārraudzīs Komisijas Ieteikuma par līdztiesības iestāžu standartiem īstenošanu⁴⁵. Līdztiesības iestāžu nozīme un neatkarība, kā arī iespējamā vajadzība pieņemt jaunus tiesību aktus, lai stiprinātu šo iestāžu ietekmi, būs būtiska tēma 2021. gada ziņojumā.

Komisija arī turpinās darbu, lai novērstu un apkarotu rasismu un ksenofobiju, jo īpaši ar *FRA* atbalstu nostiprinot naida motivētu noziegumu reģistrēšanu un ziņošanu par tiem, uzlabotu tiesībsargāšanas iestāžu darbinieku apmācību stratēģijas, kā arī stiprinātu atbalstu naida motivētu noziegumu upuriem. Saskaņā ar *FRA* sniegto informāciju⁴⁶ liels skaits romu saskaras ar naida izraisītu aizskaršanu (30 % respondentu bija romu izcelsmes iedzīvotāji). Komisija atkārtoti uzsver apņemšanos nodrošināt pilnīgu un pareizu **Padomes Pamatlēmuma par cīņu pret rasismu un ksenofobiju** transponēšanu un īstenošanu un vajadzības gadījumā ierosināt pārkāpuma procedūras⁴⁷. Antičigānisma apkarošanas priekšnosacījums ir minimālo standartu attiecībā uz kriminālatbildības noteikšanu par naida runu, holokausta attaisnošanu, noliegšanu vai banalizēšanu pilnīga un pareiza transponēšana dalībvalstu tiesiskajā regulējumā. Romus, tāpat kā citus cilvēkus ar rasu vai etnisko piederību minoritātei, skar naida runa tiešsaistē, un antičigānisms ir viens no visbiežāk ziņotajiem naida runas iemesliem. Komisija turpinās sadarboties ar IT uzņēmumiem, lai apkarotu nelikumīgu naida runu tiešsaistē, kā arī vērstos pret naida runu citās sociālo plašsaziņas līdzekļu platformās⁴⁸. Pamatlēmumu papildina Cietušo tiesību direktīva⁴⁹, kuras mērķis cita starpā ir nodrošināt taisnīgumu, aizsardzību un atbalstu naida motivētu noziegumu un naida runas upuriem. ES stratēģijā par cietušo tiesībām (2020.–2025. gads) ir aplūkotas naida motivētu noziegumu upuru, tostarp romu, īpašas vajadzības⁵⁰.

IV.2. Romu līdztiesības jautājumu integrēšana ES politikas iniciatīvās, kā arī ES līdzekļu izmantošana romu labā⁵¹

Romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības integrēšana visās attiecīgajās Komisijas iniciatīvās būs būtisks faktors šajā stratēģiskajā satvarā paredzēto uzdevumu sasniegšanai. Izstrādājot politikas programmas — no sociālekonomiskas iekļaušanas līdz mākslīgajam intelektam, no zaļā kursa līdz digitālajai iekļaušanai, no naida runas apkarošanas līdz migrācijas politikas programmām —, līdztiesības dimensijas integrēšana arī ietver arī vajadzību nodrošināt, ka ES un valsts politikas programmas **kalpo visu romu iedzīvotāju interesēm**. Komisijas iekšējā darba grupa līdztiesības jautājumos, veicot pasākumus, lai veicinātu visu iedzīvotāju līdztiesību visās

⁴³ Ziņojumā arī tiks aplūkots [Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīvas 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju \(OV L 303, 2.12.2000., 16. lpp.\)](#) piemērošana.

⁴⁴ *Equinet*, 2020. gada 28. jūlijs: [“Roma and Traveller inclusion: towards a new EU framework, learning from the work of equality bodies”](#) (“Romu un klejotāju iekļaušana: ceļā uz jaunu ES satvaru, mācoties no līdztiesības iestāžu darba”).

⁴⁵ [C\(2018\)3850 final](#).

⁴⁶ *FRA*, 2017. gads, Otrais Eiropas Savienības minoritāšu un diskriminācijas apsekojums.

⁴⁷ ES rasisma apkarošanas rīcības plāns 2020.–2025. gadam, [COM\(2020\) 565 final](#).

⁴⁸ Sk. darbu pie [Rīcības kodeksa cīņai pret nelikumīgiem naidīgiem izteikumiem tiešsaistē](#), [C\(2018\) 1177 final](#).

⁴⁹ 2012/29/ES.

⁵⁰ [COM\(2020\) 258 final](#).

⁵¹ Lai uzzinātu vairāk par atbilstīgajām vispārējām ES politikas iniciatīvām un ES līdzekļu izmantojumu, sk. Komisijas dienestu darba dokumenta 3. pielikumu.

šī vārda nozīmēs, centīsies nodrošināt, lai cīņa ar diskrimināciju rasu vai etniskās piederības dēļ un tās savstarpējā saistība ar citiem diskriminācijas iemesliem tiktu integrēta **visās ES politikas programmās, tiesību aktos un finansējuma programmās**. Īstenojot ES rasisma apkarošanas rīcības plānu 2020.–2025. gadam, vienmēr tiks ņemta vērā romu perspektīva. Norādes un apmācības par integrēšanu nodrošinās atbalstu visiem, kas ir iesaistīti līdztiesības perspektīvas integrēšanā ikvienā ES intervenču posmā, un Komisijas politikas cikla ietvaros tiks veicināta aktīvāka apspriešanās ar romus pārstāvošajām organizācijām.

Komisijas iekšējā **darba grupa romu jautājumos**⁵² turpinās iesaistīt dažādus Komisijas dienestus atšķirīgos līmeņos galvenajās prioritārajās jomās, piemēram, saistībā ar efektīvu ES finansējuma izmantojumu romu līdztiesības un iekļaušanas sekmēšanai.

Next Generation EU ietvaros jaunais Atveseļošanas un noturības mehānisms nodrošinās atbalstu ieguldījumiem un reformām, kas ir būtiskas noturīgas atveseļošanas īstenošanai, kā arī sekmēs ekonomisko un sociālo noturību un kohēziju. Lai saņemtu atbalstu, dalībvalstīm būs jāizstrādā atveseļošanas un noturības plāni krīzes ekonomiskās un sociālās ietekmes novēršanai, digitālās un zaļās pārkārtošanās, kā arī Eiropas pusgada ietvaros konkrētām valstīm adresētos ieteikumos noteiktās attiecīgās prioritātes.

Šis atbalsts sniegs dalībvalstīm iespējas veicināt marginalizēto grupu, tostarp romu un citu cilvēku ar rasu vai etnisko piederību minoritātei, iekļaušanu. Komisijas priekšlikumi par **daudzgadu finanšu shēmu** paredz sekmēt romu iekļaušanu un diskriminācijas novēršanu, jo īpaši izmantojot Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+), Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF) un Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA). Komisija 2019. gadā vairākos **Eiropas pusgada** ietvaros izstrādātos ziņojumos par konkrētām valstīm uzsvēra romu iekļaušanas nozīmi⁵³; tas ir jāatspoguļo un jārisina 2021.–2027. gada programmās.

Komisijas priekšlikumi **kopīgo noteikumu, ESF+, ERAF un ELFLA regulām**⁵⁴:

- ✓ paredz finansiālu atbalstu romu jautājumiem veltīto valsts stratēģisko satvaru un pasākumu īstenošanai, tostarp cilvēkresursiem, infrastruktūrai un spēju veidošanas pasākumiem;
- ✓ paredz, ka visām programmām jāveicina vienādas iespējas visiem, nepieļaujot diskrimināciju dzimuma, rasu vai etniskās piederības, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ visā šādu programmu un darbību sagatavošanas, īstenošanas, pārraudzīšanas un izvērtēšanas gaitā;
- ✓ nosaka prasību 2021.–2027. gada periodā īstenot tematiskos (valsts stratēģiskās politikas satvars sociālajai iekļaušanai un nabadzības mazināšanai) un horizontālos (Pamattiesību harta) izpildes nosacījumus;
- ✓ nosaka prasību, ka vismaz 25 % ESF+ resursu jāsekmē sociālā iekļaušana, nodrošinot, lai minimālā summa būtu paredzēta vislielākajā trūkumā esošajiem iedzīvotājiem; un
- ✓ uzsver “partnerības principu”, t. i., visu attiecīgo ieinteresēto personu, tostarp struktūru, kas darbojas sociālās iekļaušanas, nediskriminācijas un pamattiesību jomā, pilsoniskās sabiedrības organizāciju, līdzdalību programmu un partnerības nolīgumu izstrādē un īstenošanā, kā arī pārraudzības komitejās.

Tā kā lielāko daļu ES budžeta īsteno dalībvalstis atbilstīgi dalītas pārvaldības principam, tām ir svarīga nozīme valsts politikas izstrādē un finanšu programmu iespējami aktīvāka izmantojuma nodrošināšanā, lai atbalstītu romus. Tāpēc Komisija aicina dalībvalstis novirzīt daudzgadu finanšu shēmas (DFS) 2021.–2027. gadam un iniciatīvas *Next Generation EU* ietvaros pieejamos

⁵² Darba grupa romu jautājumos tika izveidota 2010. gadā, un to veido JUST ĢD, EMPL ĢD, EAC ĢD, SANTE ĢD, NEAR ĢD, HOME ĢD, REGIO ĢD un AGRI ĢD pārstāvji.

⁵³ Sk. [ziņojumus par valsti](#) attiecībā uz BG, CZ, ES, HU, RO, SK, jo īpaši to D pielikumus.

⁵⁴ [COM\(2018\)375 final](#), [COM\(2018\)382 final](#), [COM\(2018\)392 final](#).

līdzekļus problēmu risināšanai un romu vajadzību nodrošināšanai, tādējādi izpildot apņemšanās, kas paredzētas romu jautājumiem veltīto valsts stratēģisko satvaru ietvaros. Komisijas mērķis būs nodrošināt, lai Eiropas pusgadā noteiktās konkrēto valstu problēmas tiktu pienācīgi atspoguļotas plānotajos partnerības nolīgumos un lai ar darbības programmu starpniecību tiktu īstenoti līdztiesību un iekļaušanu veicinoši pasākumi. Komisija rūpīgi pārraudzīs, lai šajās dalībvalstīs būtu spēkā dubultstratēģija, kas, no vienas puses, paredz iekļaujošu pakalpojumu nodrošināšanu un, no otras puses, mērķorientētas programmas, kas ir vērstas uz marginalizētām romu kopienām, un lai šī dubultstratēģija būtu atspoguļota 2021.–2027. gada plānošanas dokumentos. Komisijas ierosinātie izpildes nosacījumi, kas ir piemērojami konkrētiem ES fondiem 2021.–2027. gadā, paredzēti ar mērķi nodrošināt pamattiesību ievērošanu, kā arī romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību.

Lai uzlabotu ar romiem saistītu intervenču efektivitāti un lietderību, Komisija atbalstīs starpvalstu mācības gan saistībā ar politiku, gan finansējumu, piemēram, izmantojot *EURoma* vadošo iestāžu tīklu⁵⁵ un valstu kontaktpersonas romu jautājumos.

Marginalizētu grupu, tostarp romu, sociālekonomisko iekļaušanu var veicināt, arī izmantojot programmas *InvestEU*⁵⁶ sociālajiem ieguldījumiem un prasmēm veltīto sadaļu. Tas iespējams, īstenojot inovatīvas finansējuma piešķiršanas pieejas, piemēram, obligācijas, kurām ir sociāla ietekme, kā arī uz rezultātiem vērstus projektus, tostarp apvienojot tos ar ES dotācijām un/vai finanšu instrumentiem nozaru programmu ietvaros vai kombinējot dažādas ES finansējuma plūsmas. Komisija īsteno mērķorientētas izmēģinājuma iniciatīvas, lai pārbaudītu un demonstrētu darba pieejas konkrētiem iekļaušanas aspektiem (mājokļi, nodarbinātība, sociālā drošība), izmantojot inovatīvas finansēšanas pieejas, kuras varētu iekļaut/paplašināt vai kopēt plašākās programmās valsts vai ES līmenī. Dalībvalstīs, izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu, varēs lūgt tehnisko atbalstu, lai integrētu romu līdztiesību politikas veidošanas vai reformu procesos.

IV.3. ES rīcība un atbalsts romu līdzdalības, iekļaušanas un daudzveidības veicināšanai

ES rasisma apkarošanas rīcības plānā 2020.–2025. gadam Komisija apņēmas rādīt piemēru kā iestāde, veicot pasākumus, lai ievērojami **uzlabot Komisijas darbinieku reprezentativitāti, veicot pasākumus, kas ir vērsti uz pieņemšanu darbā un atlasī.** Veicot šos pasākumus, Komisija nodrošinās, lai tie attiektos uz romiem. Komisija aicina pārējās ES iestādes veikt pasākumus, lai veicinātu daudzveidību un iekļaušanu to attiecīgajās darba vietās.

Komisija organizēs regulāras tikšanās ar dalībvalstu pārstāvjiem⁵⁷ un **ES līmeņa pilsonisko sabiedrību, kā arī starptautiskajām organizācijām**, paredzot lielākas savstarpējās mācīšanās pilnvaras. Tā arī nodrošinās regulāru informācijas apmaiņu starp ieinteresētajām personām. Komisija 2021.–2027. gadā turpinās organizēt **kohezijas politikai** veltītas tikšanās ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām (“strukturālais dialogs”). Tā arī rīkos slēgtas dialoga tikšanās ar romu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai apspriestu ar kohēzijas politiku saistītās norises.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta priekšlikumu⁵⁸ Komisija sāks jaunu romu pilsoniskās sabiedrības spēju veidošanas ciklu, lai nodrošinātu **koordinētu neatkarīgu pilsonisko pārraudzību un ziņojumu sniegšanu**, pamatojoties uz secinājumiem, kas gūti projektā [“Roma Civil Monitor”](#)

⁵⁵ 2007. gadā Spānijas ESF vadošās iestādes dibināts [tīkls](#).

⁵⁶ Programma *InvestEU* (2021.–2027. gads), sk. arī Komisijas dienestu darba dokumenta 3. pielikumu.

⁵⁷ Par romu jautājumiem atbildīgo valsts kontaktpersonu tīkla kontekstā.

⁵⁸ [Sagatavošanas darbība 2020. gadā — Roma Civil Monitor — Romu un romiem labvēlīgas pilsoniskās sabiedrības spēju stiprināšana un iesaistīšana politikas pārraudzībā un pārskatīšanā..](#)

(2017.–2020. gadā). Koordinēti neatkarīgi pilsoniskās pārraudzības ziņojumi ir plānoti atbilstīgi divu gadu cikliem, sākot no 2022. gada.

Komisija centīsies maksimāli palielināt **ES romu iekļaušanas platformas** ietekmi⁵⁹, pulcējot valstu valdību, ES, starptautisko organizāciju un romu pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus, kā arī nosakot par mērķi veicināt sadarbību un pieredzes apmaiņu. Tā organizēs valsts stratēģisko satvaru tematisku, valsts un reģionāla līmeņa pārskatīšanu, pamatojoties uz romu pilsoniskās sabiedrības pārraudzības projektā gūtajiem un valsts pārraudzības ziņojumos atspoguļotajiem konstatējumiem.

Komisija, piešķirot finansējumu valsts romu platformām, sekmēs šo platformu reformas⁶⁰, jo īpaši nodrošinot, lai tās efektīvāk pārstāvētu valsts romu iedzīvotājus. Šajās platformās būtu jāiekļauj jaunas ieinteresētās personas (piemēram, bērnu tiesību organizācijas, privātais sektors), lai radītu iespēju apgūt jaunas zināšanas, izmantotu sociālās inovācijas sniegtās iespējas, mainītu mentalitāti un īstenotu paliekošas sociālās pārmaiņas. Lai veicinātu **romu, jo īpaši sieviešu un jauniešu, aktīvu līdzdalību**, būtu jāievēl platformas pārstāvis, tādējādi nodrošinot starptautisku tīklu veidošanu starp valsts un Eiropas romu platformām, un romu jauniešiem būtu jāpiedāvā īpaši izveidotas stažēšanās vai jaunāko darbinieku vietas ar valsts romu platformu īstenošanu saistītās valsts struktūrās. Lai sekmētu savstarpēju mācīšanos un politikas pārņemšanu, būtu jāizmanto sinerģijas ar citām ES, valsts vai starptautiskām iniciatīvām, jo īpaši pilsoniskās pārraudzības projektu.

IV.4. ES rīcība un atbalsts līdztiesības veicināšanai un antičigānisma apkarošanai

Lai veicinātu romu līdztiesību, novēršot antičigānismu, Komisija atbalstīs pasākumus, ar kuru palīdzību tiek **popularizēti pozitīvi vēstījumi** un pozitīvi paraugi no romu vidus, **novērsti negatīvi stereotipi**, uzlabota **informētība par romu vēsturi un kultūru**, kā arī veicināta **patiesības atklāšana un samierināšana** programmas “Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības” ietvaros.

Komisija ar *UNESCO* īsteno kopīgu kampaņu, lai novērstu **dezinformācijas izplatīšanu, naida runu un sazvērēstību teorijas**, tostarp saistībā ar romiem. Tā turpinās atbalstīt privāto sektoru, izmantojot ES Daudzveidības hartu platformu, un pētīs sadarbības iespējas ar plašsaziņas līdzekļiem, lai veidotu pozitīvus vēstījumus un sekmētu līdztiesību un daudzveidību visās jomās. Komisija, pamatojoties uz līdzšinējo pieredzi⁶¹, sagatavos semināru ciklu par rasu un etniskajiem stereotipiem, tostarp attiecībā uz romiem, pulcējot žurnālistus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un cilvēku ar rasu vai etnisko piederību minoritātei pārstāvjus.

Komisijas **darbības komunikācijas jomā** būs vērstas uz līdztiesības un daudzveidības sniegto ieguvumu popularizēšanu⁶². Komisija organizēs virkni informētības uzlabošanas pasākumu, kas būs vērsti uz dalībvalstīm ar lielu romu iedzīvotāju skaitu, lai novērstu stereotipus, veicinātu kultūras daudzveidību, sniegtu iespējas romu bērniem, jauniešiem un sievietēm un viņus izceltu kā pozitīvus paraugus dažādās kopienās, tādējādi tās savstarpēji tuvinot.

⁵⁹ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-and-eu/european-platform-roma-inclusion_en.

⁶⁰ Valsts romu platformas ir līdzdalības un apspriešanās procesi, kurus organizē un pārvalda valstu kontaktpersonas romu jautājumos, lai veicinātu dialogu, savstarpēju mācīšanos, sadarbību un līdzdalību valsts stratēģisko satvaru izstrādē, īstenošanā un pārraudzībā, un tiek saņemta arī Komisijas palīdzība, izmantojot regulārus aicinājumus sniegt finansiālo atbalstu. Valsts romu platformas procesiem būtu jāsniedz ieguldījums politikas programmu izstrādē, īstenošanā, pārraudzībā un pārskatīšanā. Platformu galvenais uzdevums ir trīskāršs: paplašināt politiskās diskusijas par romu jautājumiem vēlītā valsts stratēģisko satvaru īstenošanu, padziļināt valsts pārskatatbildības struktūras, kā arī stiprināt saiknes starp vietējo un valsts līmeni.

⁶¹ Sk. *Plašsaziņas līdzekļu semināri — Apturēt diskrimināciju pret romiem*.

⁶² Piemēram, no romu sievietes perspektīvas: *Equal opportunities — let's make it a reality for all*.

Informētība par sekām, kas izriet no multiplās diskriminācijas, kurai tiek pakļautas romu sievietes, tiks saskaņota ar ES mēroga komunikāciju kampaņu par **dzimumu stereotipu novēršanu**. Šajā kampaņā kā daļa no dzimumu līdztiesības stratēģijas tiek piemērota intersekcionāla pieeja visām dzīves jomām.

Komisija:

- piemēros spēkā esošos ES tiesību aktus par romu aizsardzību pret diskrimināciju un rasismu, kā arī vajadzības gadījumā šajā sakarā novērsīs trūkumus;
- integrēs romu līdztiesības jautājumus ES politikas iniciatīvās, kā arī izmantots ES līdzekļus romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības labā;
- veiks pasākumus Komisijas darbinieku daudzveidības uzlabošanai;
- sāks jaunu romu pilsoniskās sabiedrības spēju veidošanas ciklu un stiprinās Eiropas un valsts romu platformas;
- popularizēs pozitīvus vēstījumus un pozitīvus paraugus no romu vides, novērsīs negatīvus stereotipus, uzlabos informētību par romu vēsturi un kultūru, kā arī veicinās patiesību un samierināšanu.

V. ROMU LĪDZTIESĪBAS, IEKĻAUŠANAS UN LĪDZDALĪBAS VEICINĀŠANA ĀRPUS ES ROBEŽĀM

ES un dalībvalstīm būtu jāveicina romu līdztiesība, iekļaušana un līdzdalība to **ārējā darbībā**, jo īpaši to paplašināšanās, kaimiņattiecību, attīstības un humānās palīdzības politikas programmu ietvaros.

Rietumbalkānu reģions ir ES ģeostratēģiskā prioritāte. Komisijas 2020. gada paziņojumā⁶³ pausts aicinājums nodrošināt saskaņotību ar ES politikas programmām, tostarp atbalstu visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem. Rietumbalkānu partneri jau brīvprātīgi saskaņoja savu politiku ar ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam. Turklāt tie ir guvuši dažus ievērojamus panākumus. ES un Rietumbalkānu augstākā līmeņa sanāksmē, kas 2020. gada maijā notika Zagrebā, ES līderi atkārtoti apstiprināja atbalstu Rietumbalkānu Eiropas perspektīvai un apņēmību sniegt lielāku atbalstu šā reģiona ekonomiskās un sociālās pārveidei⁶⁴. Viņi atzinīgi novērtēja Rietumbalkānu partneru stingro atbalstu demokrātijas prioritātei un tiesiskumam, tostarp cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesībai un minoritāšu tiesībām⁶⁵.

Rietumbalkānos dzīvo daudz romu, un šajā ziņā to situācija ir līdzīga ES dalībvalstīm ar lielu romu iedzīvotāju skaitu. Ir pārliecinoši argumenti par labu tam, lai gan ES, gan **Rietumbalkānos** ar romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību saistītos jautājumus risinātu tādā pašā veidā, tostarp laikposmam līdz 2030. gadam nosakot vienādus uzdevumus. Rietumbalkānu valstu premjerministri 2019. gada jūlijā pieņēma **Deklarāciju par romu integrāciju ES paplašināšanās procesā**, apņemoties līdz pievienošanās laikam panākt konkrētus romu situācijas uzlabojumus izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes, mājokļu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas un nediskriminēšanas jomā⁶⁶. ES turpinās atbalstīt šīs deklarācijas īstenošanu, kā arī darbu saistībā ar datu vākšanu, tādu budžeta plānošanu, kurā tiek ņemtas vērā romu vajadzības,

⁶³ “Pievienošanās procesa uzlabošana — ticama ES perspektīva Rietumbalkāniem” [COM\(2020\) 57 final](#).

⁶⁴ ES un Rietumbalkānu augstākā līmeņa sanāksme, 2020. gada 5. un 6. maijs, Padomes secinājumi un [COM\(2020\) 315 final](#).

⁶⁵ [Zagrebas deklarācija](#).

⁶⁶ Uzlabot rādītājus saistībā ar romu nodarbinātību (no 16,5 % līdz 25 %), obligātās izglītības pabeigšanu (no 51 % līdz 90 %), nodrošināt veselības apdrošināšanu (vismaz 95 %), mājokļu legalizēšanu, novērst diskrimināciju, nodrošināt visu civilstāvokļa aktu reģistrāciju. [Poznaņas deklarācija](#).

kā arī romu mājokļu kartēšanu. Pakāpeniska saskaņošana ar ES uzdevumiem un metodiku būs daļa no Eiropas perspektīvas attiecībā uz visām valstīm, kuras vēlas pievienoties ES.

Līdzīgi ES dalībvalstu pusgada procesam Rietumbalkānu partneri iesniedz ikgadējās ekonomikas reformu programmas (ERP), tostarp saistībā ar reformām konkurētspējas veicināšanai un nosacījumu uzlabošanai iekļaujošas izaugsmes un darbvietu radīšanas sekmēšanai. ERP tiek ziņots par sociālo iekļaušanu, nabadzības mazināšanu un vienādām iespējām, tostarp saistībā ar romiem. Ar **2021.–2027. gada Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu** (kad tas tiks pieņemts) turpinās atbalstīt reformas un saskaņošanu ar ES prasībām reģionālā un valsts līmenī. Rietumbalkānu ekonomikas un ieguldījumu plānā ir noteiktas prioritārās jomas ieguldījumu veikšanai, lai sekmētu konvergenci, izaugsmi un konkurētspēju reģionā, jo īpaši atbalstot marginalizētās grupas un minoritātes, sevišķi romu kopienas⁶⁷. Romu iekļaušanas veicināšanai tiks izmantoti atbilstīgi papildu ES līdzekļi, kas ir saistīti ar atgūšanos no Covid-19, vai citi ārējo attiecību atbalsta pasākumi, piemēram, Kaimiņattiecību, attīstības un sadarbības instruments⁶⁸.

ES turpinās veicināt nediskrimināciju un līdztiesību visā pasaulē, pamatojoties uz ES stratēģisko satvaru⁶⁹ un ES **Rīcības plānu cilvēktiesību un demokrātijas jomā (2020.–2024. gadam)**⁷⁰, kā arī ES Dzimumu līdztiesības rīcības plānu⁷¹, un ES **pamatnostādņu par nediskriminēšanu ārējā darbībā** īstenošanā tā ietvers ar romiem saistītos jautājumus⁷². ES rīcība papildinās valsts iniciatīvas un atbalstīs pilsonisko sabiedrību. Romu līdztiesība un iekļaušana būs pastāvīgs darba kārtības elements cilvēktiesībām un citām politikas jomām veltītajos dialogos ar trešām valstīm, kurās ir liels romu iedzīvotāju skaits. ES turpinās aktīvu ar romu līdztiesību saistītu darbu reģionālos un daudzpusējos forumos, jo īpaši Eiropas Padomē, Eiropas Drošības un sadarbības organizācijā un Apvienoto Nāciju Organizācijā.

VI. SECINĀJUMI

Romi gadiem ilgi ir snieguši ieguldījumu Eiropas kultūras bagātībā, dažādībā, tautsaimniecībā un kopīgajā vēsturē. ES ir pienākums aizsargāt romu minoritāti pret diskrimināciju, antičigānismu un sociālo atstumtību. Lai panāktu romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību, visām ES iestādēm, valstu valdībām un ES aģentūrām, līdztiesības iestādēm un citām cilvēktiesību iestādēm ir jāsadarbojas un jāveic pasākumi partnerībā ar pilsonisko sabiedrību un starptautiskajām organizācijām, pilnībā iesaistot arī pašus romus. Komisija aicina Eiropas Parlamentu atbalstīt šo stratēģisko satvaru un aicina Padomi strādāt, lai bez kavēšanās pieņemtu ierosināto **Ieteikumu par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību**, nodrošinot dalībvalstu un Komisijas sadarbību. Strādājot kopā, mēs līdz 2030. gadam varam panākt reālu progresu, radot Eiropu, kurā romiem un romu kopienām visā to daudzveidībā ir vienādas iespējas visās dzīves jomās, kurā romi ir sociāli un ekonomiski iekļauti un piedalās sabiedrības dzīvē kā vienlīdzīgi tās locekļi.

⁶⁷ COM (2020) 641 final, kas pieņemts 2020. gada 6. oktobrī.

⁶⁸ Komisijas paziņojums "Atbalsts Rietumbalkāniem cīņā pret Covid-19 un augšupejai laikposmā pēc pandēmijas" ([COM\(2020\) 315 final](#)).

⁶⁹ 11855/12, II pielikums, Eiropas Savienības Padome, 2012. gada 25. jūnijs.

⁷⁰ ES rīcības plāni cilvēktiesību un demokrātijas jomā 2012.–2014. gadam un 2015.–2019. gadam; [Kopīgais paziņojums un ES rīcības plāns cilvēktiesību un demokrātijas jomā \(2020.–2024. gads\)](#), ko 2020. gada 25. martā pieņēma kolēģija; pieņemšana Padomē plānota 2020. gada pēdējā ceturksnī.

⁷¹ "Dzimumu līdztiesība un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sievietēm: Meiteņu un sieviešu dzīves pārveidošana, pateicoties ES ārējām attiecībām 2016.–2020. gadā" [SWD \(2015\) 182](#) un plānotais nākamais dokuments par šo jautājumu.

⁷² [ES cilvēktiesību pamatnostādnes par nediskriminēšanu ārējā darbībā](#).